

Ευτύχης Μπιτσάκης Η πυρηνική απειλή: από τη Χιροσίμα στη «Νέα Τάξη»

Ο αιώνας μας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από μια άποψη ως ο αιώνας της πυρηνικής ενέργειας. Η χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας απεικονίζει ωστόσο και με τον πιο τραγικό τρόπο, τον αντιφατικό ρόλο της επιστήμης. Γενικότερα, το συγκρουσιακό χαρακτήρα των κεφαλαιοκρατικών κοινωνιών. Πράγματι, οι καταπληκτικές δυνάμεις που αποκάλυψε η επιστήμη δεν οδήγησαν σ' έναν κόσμο ειρήνης και αφθονίας. Η επιστήμη χρησιμοποιήθηκε για την αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση της φύσης και της εργατικής δύναμης. Ταυτόχρονα, για τη δημιουργία μέσων μαζικής καταστροφής. Ο πόλεμος στις μέρες μας έχει γίνει «επιστημονικός». Αλλά η πυρηνική ενέργεια στην υπηρεσία του πολέμου μπορεί να εξαφανίσει το ανθρωπινό είδος. Μια τέτοια δυνατότητα δεν μπορεί να αποκλειστεί.

Με αφορμή τα 50 χρόνια από την καταστροφή της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι δε θα ήταν συνεπώς ανώφελο να ξαναδοούμε κριτικά εκείνα τα γεγονότα καθώς και τις διακλαδώσεις τους μέσα στο χρόνο.

Οι επιστήμονες και η βόμβα

Η επιστημονική προϊστορία των πυρηνικών όπλων αρχίζει με μια σειρά κα-

ταπληκτικές ανακαλύψεις και θεωρίες που εγκαινίασαν τον αιώνα της νεώτερης φυσικής. Ειδικότερα την εποχή των μεταστοιχειώσεων. Ας θυμίσουμε τα γεγονότα.

Το Μάρτιο του 1896 ο Γάλλος φυσικός Ανρί Μπεκερέλ ανακαλύπτει τη ραδιενέργεια. Δύο χρόνια αργότερα, ο Πιέρ και η Μαρία Κιουρί ανακάλυψαν την πηγή της άγνωστης αυτής ακτινοβολίας: το στοιχείο ουράνιο. Αλλά πώς μπορούσε να εξηγηθεί η φαινομενικά ανεξάντλητη έκλυση ενέργειας από την ύλη; Τη θεωρητική απάντηση την έδωσε το 1905 ο Αϊνστάιν με την περίφημη εξίσωση που αποκαθιστούσε μια ποσοτική σχέση ανάμεσα στη μάζα και στην ενέργεια. Τα εμπειρικά δεδομένα καθώς και η θεωρητική βάση για την ατομική βόμβα υπήρχαν ήδη. Και δεν είναι τυχαίο ότι ο Πιέρ Κιουρί κατά την τελετή της απονομής του βραβείου Νόμπελ, τόνισε ότι η πυρηνική ενέργεια στα χέρια εγκληματιών θα μπορούσε να γίνει δύναμη καταστροφής.

Όμως εκείνη την εποχή η δομή του ατόμου ήταν άγνωστη. Το 1913 ο Νήλς Μπορ έδωσε μια πρώτη ερμηνεία της σταθερότητας των ηλεκτρονικών τροχιών γύρω από τον πυρήνα του ατόμου. (Η ύπαρξη του πυρήνα είχε διαπιστωθεί με τα πειράματα του Ράδερφορντ και των συνεργατών του.) Δέκα χρόνια αργότερα ο J. Chadwick και οι Ζολιό-Κιουρί ανα-

κάλυψαν το νετρόνιο, ουδέτερο σωματίο, συστατικό του πυρήνα. Η πρωτονο-νετρονιακή θεωρία του πυρήνα απετέλεσε τη βάση για τις παραπέρα θεωρητικές και πειραματικές έρευνες. Το 1934 ο Φρέντερικ και η Ειρήνη Ζολιό-Κιουρί ανακάλυψαν την τεχνητή ραδιενέργεια. Το όνειρο των αλημιστών –η τεχνητή μεταστοιχείωση– είχε πραγματοποιηθεί στο εργαστήριο του Collège de France με μια «μικροσκοπική» συσκευή κατασκευασμένη από το διάσημο ζεύγος των φυσικών.

Με την ανακάλυψη της τεχνητής ραδιενέργειας τελειώνει κατά κάποιον τρόπο η «χειροτεχνική» περίοδος της πυρηνικής φυσικής. Η χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας θα απαιτούσε πλέον την ύπαρξη ερευνητικών ομάδων και τεράστιων τεχνικών μέσων. Αλλά η εποχή ευνοούσε το πέρασμα στη «βιομηχανική» περίοδο. Πράγματι, με την άνοδο του Χίτλερ και του Μουσολίνι στην εξουσία ένας αριθμός κορυφαίων φυσικών –Αϊνστάιν, Φέρμι, Σλίζαρντ, κ.λπ.– εγκατέλειψαν την Ευρώπη και εγκαταστάθηκαν στις ΗΠΑ. Η προοπτική ενός νέου παγκόσμιου πολέμου εξάλλου ευνοούσε τις προσπάθειες για πολεμική χρήση της πυρηνικής ενέργειας.

Εν τω μεταξύ, νέες ανακαλύψεις προετοίμαζαν την πορεία προς τη βόμβα: Το 1938 οι Γερμανοί Όττο Χαν και Φριτς Στράσμαν πέτυχαν την πρώτη πυρηνική διάσπαση βομβαρδίζοντας πυρήνες ουρανίου με νετρόνια. Ένα χρόνο αργότερα οι Ζολιό-Κιουρί και Χ. Κοβάρσκι επιβεβαίωσαν πειραματικά τη σχάση του πυρήνα του ουρανίου. Η δυνατότητα για την πυρηνική βόμβα ήταν πλέον ορατή, όπως και ο επερχόμενος πόλεμος.

Ο κίνδυνος του ναζισμού και του πολέμου έβαζε σε δεύτερο πλάνο την ανθρωπιστική πλευρά του πυρηνικού όπλου. Έτσι, ο ανθρωπιστής Αϊνστάιν με επιμονή του Σλίζαρντ έγραψε τον Αύγουστο του 1938 στο Ρούσβελτ για τη δυνατό-

τητα να κατασκευαστεί βόμβα χρησιμοποιώντας τη σχάση του ουρανίου. Οι πληροφορίες ότι οι Γερμανοί δούλευαν προς την ίδια κατεύθυνση, οδήγησαν σε έναν αγώνα δρόμου ανάμεσα στις ΗΠΑ και τη Γερμανία: Τον Οκτώβριο του 1938 δημιουργήθηκε η Επιτροπή για το Ουράνιο με προϋπολογισμό 6.000.000 δολάρια. Εν τω μεταξύ είχε ανακαλυφθεί το πλουτώνιο (Δεκέμβριος 1940) και στους κύκλους των επιστημόνων έφταναν πληροφορίες για πρόοδο των Γερμανών προς την κατεύθυνση της βόμβας. Το Δεκέμβριο του 1941 ο Ρούσβελτ ενέκρινε το σχέδιο για την κατασκευή της πυρηνικής βόμβας μέχρι τις αρχές του 1945. Το σχέδιο Μανχάταν ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 1942 και το Δεκέμβριο του ίδιου έτους η ομάδα Φέρμι έθεσε σε λειτουργία τον πρώτο πυρηνικό αντιδραστήρα στο Σικάγο. Πανεπιστήμια, εργαστήρια και ομάδες επιστημόνων με επικεφαλής μερικούς από τους μεγαλύτερους φυσικούς εκείνης της εποχής (Φέρμι, Βίγκνερ, Λόρενς, φον Νόμαν, Στίμποργκ, Σλίζαρντ, Ούρεϊ, κ.λπ.), υπό το γενικό συντονισμό του Ρόμπερτ Οπενχάιμερ, εργάζονταν πυρετωδώς για την κατασκευή της βόμβας. Συνολικά 150.000 τεχνικοί και μηχανικοί εργάζονταν για το σχέδιο Μανχάταν, το οποίο καταβρόχθισε περισσότερο από δύο δις δολάρια. Στις 16 Ιουλίου 1945 έγινε η πρώτη πυρηνική δοκιμή στην έρημο του Νέου Μεξικού. Στις 23 Ιουλίου ο στρατηγός Μάρσαλ έδωσε διαταγή στο σμήνος 509 να είναι έτοιμο για το βομβαρδισμό «αμέσως μετά τις 3 Αυγούστου». Στις 6 Αυγούστου βομβαρδίστηκε η Χιροσίμα (με τη βόμβα Little Boy) και στις 9 Αυγούστου το Ναγκασάκι (με το Fat Man). Η ανθρωπότητα είχε εισέλθει στην εποχή του πυρηνικού τρόμου!

Οι επιστήμονες είχαν κατασκευάσει το νέο όπλο, αλλά δεν μπορούσαν πλέον να το ελέγξουν. Τώρα την ευθύνη την είχαν αναλάβει οι πολιτικοί και οι στρατιω-

τικοί. Αυτό φυσικά δεν εξαγνίζει τους επιστήμονες, έστω και αν πολλοί απ' αυτούς ήταν αντίθετοι με τη χρήση της βόμβας (Αϊνστάιν, Μπωρ κ.λπ.) και αγωνίστηκαν τα επόμενα χρόνια για την απαγόρευση των πυρηνικών όπλων ή μεταμελήθηκαν εκ των υστέρων, όπως ο Ρόμπερτ Οπενχάιμερ.

Ο πυρηνικός όλεθρος

Η Χιροσίμα είχε τότε 350.000 κατοίκους. Το 90% της πόλης καταστράφηκε. Άμεσα εξοντώθηκαν 80.000 άνθρωποι και στη συνέχεια άλλες 70.000. Ο «Χοντρός Άνθρωπος» εξολόθρευσε περισσότερους από 100.000 στο Ναγκασάκι. Συνολικά οι νεκροί της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι υπολογίζονται σε 300.000 και οι σημαδεμένοι για πάντα από τη ραδιενέργεια σε 330.000. Και ως γνωστόν οι συνέπειες της ραδιενέργειας διαρκούν δεκαετίες και αιώνες. Καρκίνοι, λευχαιμίες, γενετικές ανωμαλίες, παραμορφωμένα παιδιά, νεκρά έμβρυα, πνευματικά ανάπηρα παιδιά, είναι και θα είναι οι επιπτώσεις, μακροχρόνιες συνέπειες του πυρηνικού βομβαρδισμού. Υπολογίζεται ότι 200.000 σιγματισμένα άτομα θα κληροδοτήσουν την ασθένεια και το θάνατο στις επόμενες γενιές. Μόνον εφέτος, 50 χρόνια μετά την έκρηξη, υπολογίζεται ότι 5.000 άνθρωποι πέθαναν εξ αιτίας της ραδιενέργειας.

Η άλλη πλευρά της τραγωδίας αφορά την αντιμετώπιση των θυμάτων από τις ιαπωνικές κυβερνήσεις και την κοινωνία. Με τη λογοκρισία αποκρύβθηκαν τα γεγονότα. Τα θύματα, παρίες της κοινωνίας, υποχρεώθηκαν στη σιωπή. Όπως γράφει η *Liberation*: «Περισσότεροι από 70.000 σκοτώθηκαν ακαριαία [στη Χιροσίμα]. Προς το τέλος του 1945 ο απολογισμός έφτασε τους 140.000. Τα θύματα της ραδιενέργειας (οι «ακτινοβολημένοι -

hibakusha) λησμονήθηκαν. Θα παραμείνουν επί μακρόν οι παρίες της ιαπωνικής κοινωνίας. Πυρετοί, διάρροιες, ακραία κατάπτωση, αιμορραγίες, πτώση του αριθμού των αιμοσφαιρίων... Πολύ σύντομα εμφανίστηκαν οι πρώτες επιπτώσεις, οι οποίες θα παρασύρουν δεκάδες χιλιάδες άτομα. Αλλά μέχρι τη συνθηκολόγηση της χώρας, στις 15 Αυγούστου 1945, οι αρχές σιωπούν για τις συνέπειες της ραδιενέργειας και δεν εξασφαλίζουν καμιά ιατρική παρακολούθηση. Μόλις το 1947 αμερικανο-ιαπωνική επιτροπή για τις συνέπειες της ατομικής βόμβας θα αναλάβει τις πρώτες έρευνες στους επιζώντες. Ακόμα και σήμερα η λευκαμία είναι πολύ πιο συχνή στη Χιροσίμα απ' ότι στην υπόλοιπη Ιαπωνία»².

Ήταν αναγκαίος ο βομβαρδισμός;

Το Μάιο του 1945 ο πόλεμος είχε τελειώσει στην Ευρώπη. Εν τω μεταξύ ο Ρούσβελτ είχε πεθάνει και τον είχε διαδεχθεί ο Χάρι Τρούμαν. Γιατί λοιπόν ο Τρούμαν αποφάσισε την καταστροφή της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι;

Οι δοκιμές της ατομικής βόμβας είχαν κάνει ορατό το μέγεθος της καταστροφής στην περίπτωση που θα έπεφτε σε κατοικημένη περιοχή. Οι ίδιοι οι επιστήμονες είχαν αρχίσει να αγωνισούν για τις συνέπειες του έργου τους. Όπως αποκάλυψε ο Τέλερ, από τους «πατέρες» της ατομικής βόμβας, διακόσιοι από τους επιστήμονες του σχεδίου Μανχάταν είχαν ετοιμάσει υπόμνημα προς τον πρόεδρο Τρούμαν, προτείνοντάς του να κάνει πρώτα μια επίδειξη ισχύος. Όπως λέει ο Τέλερ, «θα μπορούσαμε να προκαλέσουμε μια μεγάλη έκρηξη σε μεγάλο ύψος πάνω από τον κόλπο του Τόκιο, ώστε να αντιληφθούν οι Ιάπωνες τη δύναμη του όπλου». Κατά τον Τέλερ «δεν ήταν ανάγκη να γίνει αυτό

που έγινε». Αλλά το υπόμνημα δε δόθηκε τελικά στον Τρούμαν, κυρίως εξαιτίας της αντίδρασης του Οπενχάιμερ, κατά τον οποίο οι επιστήμονες έπρεπε να κάνουν τη δουλειά τους και να αφήσουν τους πολιτικούς να κάνουν τη δική τους³. Τι αξία είχαν πλέον οι κατοπινές «τύψεις» του πρώην αριστερού και μαρξιστή Οπενχάιμερ;

Γιατί λοιπόν ο Τρούμαν έριξε τη βόμβα; Ο ίδιος μετά το Ναγκασάκι είχε δηλώσει κυνικά: «Εφόσον είχαμε τη βόμβα, τη χρησιμοποιήσαμε». Και συνέχισε: «Τη χρησιμοποιήσαμε για να δώσουμε τέλος στην αγωνία του πολέμου και να σώσουμε τη ζωή χιλιάδων Αμερικανών. Θα συνεχίσουμε να τη χρησιμοποιούμε, ωστόσο καταστρέψουμε τελείως την πολεμική δύναμη της Ιαπωνίας». Αλλά για να γίνει πειστικό το «επιχείρημα» χρειαζόταν και ο οίκτος για τους υποτιθέμενους νεκρούς: Κατά το φιλόanthρωπο πρόεδρο των ΗΠΑ, βομβαρδίζοντας τους Ιάπωνες έσωσε 250.000 Αμερικανούς στρατιώτες. Τέλος, σύμφωνα με μια άλλη άποψη, έπρεπε να ριχτεί η βόμβα για να δικαιολογηθούν τα 2 δις δολάρια που στοίχισε η κατασκευή της.

Εντούτοις, κορυφαίοι Αμερικανοί, ορισμένοι μάλιστα και συνυπεύθυνοι, διαψεύδουν το επιχείρημα του Τρούμαν. Ο στρατηγός Αϊζενχάουερ, π.χ., έγραφε στα *Απομνημονεύματά του*: «Αυτή ακριβώς τη στιγμή [Αύγουστος 1945] η Ιαπωνία αναζητούσε τον τρόπο να συνθηκολογήσει σώζοντας κάτω το πρόσωπό της [...] Δεν ήταν ανάγκη να χτυπήσουμε με αυτό το τρομερό πράγμα»⁴. Και ο ναύαρχος Leachy έγραφε: «Οι Ιάπωνες είχαν ήδη ηττηθεί και ήταν έτοιμοι να συνθηκολογήσουν [...]. Η χρησιμοποίηση στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι αυτού του βάρβαρου όπλου δε μας βοήθησε να κερδίσουμε τον πόλεμο [...] Όντας οι πρώτοι που χρησιμοποιήσαμε την ατομική βόμβα, αποδεχθήκαμε τον ηθικό κανόνα των

βαρβάρων»⁵.

Ο Τρούμαν διαψεύδεται αρμοδίως και σε ό,τι αφορά τους ενδεχόμενους νεκρούς. Ο στρατηγός Μακ Άρθουρ, π.χ., υπολόγιζε σε 45.000 τους νεκρούς αν θα συνεχίζταν ο πόλεμος (αντίθετα με τις 250.000 του Τρούμαν). Και νεώτερες έρευνες ειδικών, αντίθετα με την επίσημη εκδοχή, υπολογίζουν ότι οι νεκροί δε θα ξεπερνούσαν τις 20.000-46.000⁶.

Γιατί λοιπόν, ερωτά ο καθηγητής Γεράνιος, ο Τρούμαν δεν προειδοποιούσε τους Ιάπωνες, ώστε να τους αναγκάσει να παραδοθούν; Αυτή ήταν η πρόταση του υπφυπουργού Ralf Barnd, τον οποίο ο Τρούμαν ανάγκασε να παραιτηθεί. Αλλά ο Θ. Γεράνιος σημειώνει και μια άλλη όψη της ψυχρής, απάνθρωπης απόφασης των Αμερικανών:

«Οι πυρηνικοί επιστήμονες της εποχής εκείνης, που γνώριζαν πολύ καλά τι έκαναν, πειραματιζόνταν σε δύο τύπους πυρηνικών βομβών, αυτές με το ουράνιο και εκείνες με το πλουτώνιο. Θεωρητικά το πλουτώνιο πλεονεκτεί έναντι του ουρανίου, γιατί σχάζεται ευκολότερα. Η εκρηκτική ισχύς της πρώτης ήταν 15.000 ενώ της δεύτερης 21.000 τόνοι TNT. Επειδή όμως στις 9 Αυγούστου στο Ναγκασάκι φυσούσε άνεμος, το αποτέλεσμα δεν ήταν το αναμενόμενο επιθυμητό και, ενώ τα θύματα προβλέπονταν λόγω της μεγαλύτερης ισχύος της βόμβας πλουτωνίου να ήταν περισσότερα απ' ό,τι στη Χιροσίμα, αυτά έφθασαν τις 70.000. Λόγω δε της διαφορετικής κατασκευής των βομβών, στο Ναγκασάκι το μεγαλύτερο ποσοστό των αργών θανάτων οφειλόταν στην ακτινοβολία-γ, ενώ αντίθετα στη Χιροσίμα οι μακροχρόνιες βλάβες του πληθυσμού οφειλόταν στα εκπεμπόμενα από τις σχάσεις νετρόνια.

Και εδώ ανακύπτει ένα τεράστιο κοινωνικό θέμα.

Αν δεν υπήρχε σε όλη αυτή την επιχεί-

ρηση η πρόθεση της πυρηνικής δοκιμής, θα μπορούσαν οι τότε επιστήμονες να κατασκευάσουν δύο όμοιες βόμβες ουρανίου και να είναι σίγουροι για την "επιτυχία" τους, αφού επανειλημμένα αυτός ο τύπος είχε δοκιμαστεί στα πεδία των πυρηνικών δοκιμών. Αυτό όμως δεν το έπραξαν, γιατί ήθελαν να δοκιμάσουν με την ευκαιρία αυτή και τους δύο τύπους βομβών σε πραγματικές συνθήκες.

Η όλη δομή της προετοιμασίας της επιχείρησης, με την εγκατάσταση μετρητών Geiger μέσα σε αεροσκάφη που πετούσαν πάνω από αυτές τις περιοχές καταμετρώντας τη ραδιενέργεια πριν και μετά, και οι εντολές να μη βομβαρδιστούν αυτές οι πόλεις με συμβατικά όπλα δίνουν τη διάσταση της πυρηνικής δοκιμής και της καταγραφής των αποτελεσμάτων της.

Αβάσταχτο είναι το μερίδιο της ευθύνης που βαρύνει τους επιστήμονες της εποχής εκείνης, που, αν και γνώριζαν τις επιπτώσεις, βοήθησαν και συνέβαλαν με τη γνώση τους στην υλοποίηση αυτού του μαζικού εγκλήματος. Ενώ αντίθετα, φωτεινό παράδειγμα παραμένει ο πυρηνικός φυσικός Τζότζεφ Ρότμπατ, που ήδη από το 1944 διαχώρισε τη θέση του και αποχώρησε από το Λος Άλαμος, όπου ήταν το κέντρο του πυρηνικού αυτού προγράμματος Μανχάταν». ⁶

Στην πραγματικότητα άλλοι ήταν οι στόχοι της αμερικανικής ηγεσίας. Κατά τον Αϊνστάιν, «η βόμβα ρίχτηκε μόνο και μόνο για να τελειώσει ο πόλεμος πριν από την επέμβαση των Ρώσων». Αλλά αυτή είναι μία μόνο πλευρά του ζητήματος. Κατά τους ιστορικούς του περίφημου Smithsonian Institution, ο Τρούμαν ήθελε να εντυπωσιάσει τους Σοβιετικούς, να δείξει τη δύναμη και την αποφασιστικότητά του. Κατά τους ιστορικούς του Ιδρύματος, με τον πυρηνικό βομβαρδισμό άρχισε μια νέα περίοδος στις παγκόσμιες σχέσεις: η

περίοδος του ψυχρού πολέμου.

Ο ψυχρός πόλεμος δεν ήταν συνέπεια του ανταγωνισμού των δύο υπερδυνάμεων, όπως ισχυρίζονται πολλοί. Ο ψυχρός πόλεμος κηρύχτηκε μονόπλευρα από τους Αμερικανούς με στόχο τη Σοβιετική Ένωση και τις μετέπειτα Λαϊκές Δημοκρατίες. Πενήντα χρόνια μετά και μετά την κατάρρευση του «σοσιαλιστικού στρατοπέδου» ο ψυχρός πόλεμος δεν τελείωσε. Με άλλα μέσα, σε άλλα μέτωπα, με τους ίδιους στόχους συνεχίζεται, με τελική επιδίωξη την αμερικανική κοσμοκρατορία. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο ότι ο Κλίντον δήλωσε πρόσφατα: «Ο Χάρι Τρούμαν έκανε εκείνο που έπρεπε να κάνει».

Θύτες και θύματα: οι αμετανόητοι της ιστορίας

Η κυνική δήλωση του Τρούμαν το 1945 και η εξίσου κυνική δήλωση του Κλίντον μετά από μισό αιώνα αποκαλύπτουν ωμά τους στόχους και την ηθική της επίσημης Αμερικής. Αλλά, κατά τις δημοσκοπήσεις, και ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας των ΗΠΑ αρνείται να καταδικάσει το βομβαρδισμό και να αναγνωρίσει την ευθύνη της χώρας του. Εντούτοις, τα τελευταία δυο χρόνια το θέμα ήλθε αναπόφευκτα στην επιφάνεια. Οι έντονες σχετικές συζητήσεις υποδηλώνουν ότι κάτι κινείται ακόμα και στην Αμερική.

Χαρακτηριστικό του αντιδραστικού κλίματος που επικρατεί στα ανώτερα κλίμακα των ΗΠΑ αλλά και σε μέρος της κοινής γνώμης είναι το επεισόδιο με το Smithsonian Institution. Πράγματι, το Μουσείο Αέρος και Διαστήματος του Ινστιτούτου στην Ουάσινγκτον οργάνωσε μια συζήτηση για τη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι που κράτησε έναν ολόκληρο χρόνο. Τον περασμένο χρόνο με την υποστήριξη του διευθυντή του Μουσείου Μ.

Harwit συντάχθηκε μια Έκθεση για τον ατομικό βομβαρδισμό. Στην αρχή της Έκθεσης τονίζονταν ότι μέχρι σήμερα συνεχίζεται η συζήτηση για το αν η χρήση της ατομικής βόμβας ήταν πράγματι αναγκαία για να επιταχυνθεί το τέλος του πολέμου. Το κείμενο της Έκθεσης εγκρίθηκε από την Επιτροπή Ιστορικών του Ιδρύματος. Αλλά τότε ξέσπασε η αντίδραση των παλαιών πολεμιστών εναντίον της διερεύνησης αυτών των προβλημάτων. Η αντίδραση υποστηρίχτηκε από το συντηρητικό τύπο και κυρίως από την *Ουάσιγκτον Ποστ*, με στόχο να επιβληθεί λογοκρισία. Τελικά το κείμενο αποσύρθηκε από την κυκλοφορία. Ο διευθυντής του Smithsonian Institution δέχτηκε να λογοκριθεί γραμμή προς γραμμή το κείμενο από τους παλαιούς πολεμιστές. Όλα τα ντοκουμέντα που υποδήλωναν ότι ο Τρούμαν είχε άλλη λύση εξαφανίστηκαν. Λογοκρίθηκαν ακόμα και οι απόψεις των Αϊζενχάουερ, Μάρσαλ, Leachy και του ίδιου του Τρούμαν! Οι παλαιοί πολεμιστές υποστηρίχτηκαν και από τον Κλίντον, ενώ ο Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων απαίτησε να ακυρωθεί η Έκθεση του Μουσείου. Ακύρωσε και δυο άλλες εκθέσεις, μια για τον πόλεμο του Βιετνάμ και μια για τον ψυχρό πόλεμο. Τελικά και ο διευθυντής του Μουσείου M. Harwit απολύθηκε.

Όπως γράφει ο Kai Bird, πρόεδρος της Επιτροπής των Ιστορικών για μια ελεύθερη συζήτηση για τη Χιροσίμα, στις 28 Ιουνίου του περασμένου χρόνου εγκαινιάστηκε η έκθεση. «Η έκθεση συνοδεύονταν από ένα σύντομο κείμενο, που παρουσίαζε μια άμεμπτα ορθόδοξη υπεράσπιση της χρήσης της ατομικής βόμβας. Εξηγούσαν εκεί ότι η χρησιμοποίησή της είχε σώσει ζωές, επιτάχυνε το τέλος του πολέμου και απέτρεψε την ανάγκη μιας δαπανηρής εισβολής στην Ιαπωνία. Μ' αυτό τον τρόπο "αποκαθάρεται" ενόστε η ιστορία σε μια μεγάλη δημοκρατία»⁷.

Αυτά από την πλευρά των Αμερικανών. Και οι Ιάπωνες; Όπως γράφει ο Ιάπωνας Kenzaburo Oe, (βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας), οι Ιάπωνες χρησιμοποίησαν τη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι για να καλύψουν τα δικά τους εγκλήματα στην Ασία. Κατά την επίσημη άποψη δεν υπήρξαν οι σφαγές του Νανκίν, κ.λπ. Επίσημα η Ιαπωνία δεν αναγνώρισε την ευθύνη του επιτιθέμενου⁸. Την ίδια άποψη υποστήριξε και ο διάσημος φιλόσοφος Σουίτσι Κάτο σε μια συνέντευξή του στο γαλλικό *Εξπρές*. Κατά τον Ιάπωνα διανοούμενο η επίσημη Ιαπωνία χρησιμοποίησε τη Χιροσίμα για να καλύψει τα δικά της εγκλήματα, ενώ αρνείται να δεχτεί το μερίδιο της δικής της ευθύνης. Σήμερα, λέει ο Κάτο, υπάρχει ένα ρεύμα αριστερών διανομένων που υποστηρίζει ότι η Ιαπωνία ήταν πρωταγωνιστής και υπεύθυνη για τον πόλεμο.

Η επίσημη Ιαπωνία πενήντα χρόνια μετά αρνείται να δεχτεί τις ευθύνες της. Φτάνει να αρνείται ακόμα και τις σφαγές του Νανκίν. Αλλά τα εγκλήματα του ιαπωνικού ιμπεριαλισμού δεν είναι δυνατό να αποκρυβούν. Το Δεκέμβριο του 1937 οι Ιάπωνες έσφαξαν, κυριολεκτικά, με σπαθί 300.000 Κινέζους. Οι Ιάπωνες επιχείρησαν να καταλάβουν ολόκληρη την Κίνα. Εισέβαλαν στη Μαλαισία, στην Ινδονησία και τις Φιλιππίνες. Στις 7 Δεκεμβρίου του 1941 επιτέθηκαν στον αμερικανικό στόλο στο Περγλ Χάρμπορ. Ο τύπος δικαιολογούσε την εισβολή στην Ασία στο όνομα μιας υποτιθέμενης ιαπωνικής ανωτερότητας. Και όταν έπεσαν οι πυρηνικές βόμβες, ο ίδιος τύπος έγραφε ότι «η χρήση αυτού του νέου όπλου εναντίον αθώων, δείχνει τη σκληρότητα του εχθρού, τη θέλησή του να μας σφαγιάσει».

Τα θύματα της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι ήταν στη συντριπτική τους πλειοψηφία πολίτες. Αλλά η βαρβαρότητα του ιαπωνικού ιμπεριαλισμού δε συμψηφίζε-

ται με τη βαρβαρότητα του αμερικανικού.

Οι επίσημοι αμερικανοί δικαιολογούν ακόμα και σήμερα τη μαζική εξόντωση του πληθυσμού της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι. Ο Ιάπωνας πρωθυπουργός μόλις πρόσφατα (14/8/95) ζήτησε δημόσια συγγνώμη για τα «έργα» τους στον πόλεμο. Άλλωστε η Ιαπωνία δεν πείστηκε να αναγνωρίσει τις ευθύνες της, δοθέντος ότι από το 1948 είχε επιλεγεί από τους αμερικανούς ως «προμαχάνας εναντίον του κομμουνισμού».

Ο σκοτεινός ορίζοντας της εποχής μας

Μισός αιώνας πέρασε από τότε που το εκτυφλωτικό φως της πρώτης πυρηνικής βόμβας σημάδεψε το πέρασμα της ανθρωπότητας στον πυρηνικό αιώνα. Παρά τις υποσχέσεις των «Μεγάλων», ο κόσμος που αναδύθηκε από τα ερείπια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου δεν ήταν ένας κόσμος ειρήνης, δικαιοσύνης και ελευθερίας. Ο λεγόμενος ψυχρός πόλεμος είχε αρχίσει πριν από το τέλος του «θερμού» με πρωτοβουλία των Αμερικανών και των άλλων μεγάλων ιμπεριαλιστικών χωρών. Ακολούθησαν οι θερμοί πόλεμοι: Κορέα, Βιετνάμ, Μέση Ανατολή, κ.λπ., δικτατορίες, γενοκτονίες, απελευθερωτικά κινήματα και νέες δικτατορίες που διαδέχτηκαν τα νέα αντιαποικιακά καθεστώτα, η επέκταση και η ανάπτυξη του «σοσιαλιστικού στρατοπέδου», η κρίση και η κατάρρευση του «κρατικού σοσιαλισμού». Ο μεταπολεμικός κόσμος δεν ήταν ένας κόσμος ειρήνης. Η «Νέα Τάξη» που ευαγγελίζεται ο Μπους και ο Κλίντον αποδείχτηκε Νέα Αταξία – κόσμος συγκρούσεων και νεο-ιμπεριαλιστικών πολέμων.

Στο μεταξύ η τεχνολογία, και ειδικά η πυρηνική, η ηλεκτρονική και η πληροφορική, εξελίσσονταν αλματικά, καθώς το

χρήμα έρεε άφθονο, προκειμένου να εξυπηρετηθεί η βιομηχανία, το χρηματιστικό κεφάλαιο και ο πόλεμος. Από τις μικρές βόμβες τύπου Χιροσίμα περάσαμε σε νέους τύπους με ασύγκριτα μεγαλύτερη καταστροφική δύναμη. Ακολούθησε η βόμβα υδρογόνου και η βόμβα νετρονίου. Οι Σοβιετικοί αναγκάστηκαν να ακολουθήσουν τους Αμερικανούς. Η τρελή κούρσα των πυρηνικών εξοπλισμών είχε αρχίσει, καταβροχθίζοντας τρισεκατομμύρια δολάρια και απειλώντας με εξαφάνιση τη ζωή του πλανήτη. Οι «Μεγάλοι» θέλησαν να κρατήσουν το μονοπώλιο των πυρηνικών για χάρη της «διεθνούς ασφάλειας»!! Αλλά ήδη 40 περίπου χώρες κατέχουν το πυρηνικό όπλο. Παρά τις «Συμφωνίες» και τις «Συνθήκες», δύο τόνοι καθαρής τρινιτροτολουόλης κρέμονται σήμερα πάνω από την κεφαλή κάθε κατοίκου του πλανήτη.

Εν τω μεταξύ μαζί με την τραγωδία των πρώτων θυμάτων ένα νέο έγκλημα εναντίον της ανθρωπότητας συνεχίσταν με τις πυρηνικές δοκιμές. Κατά τη Greenpeace, από την πρώτη βόμβα στην έρημο του Νέου Μεξικού (16/7/1945) μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί 2.035 πυρηνικές δοκιμές. Συνέπεια: η αύξηση της ραδιενέργειας της ατμόσφαιρας, η μόλυνση της υδρόσφαιρας και της λιθόσφαιρας, που θα διατηρηθούν αιώνες και χιλιετίες. Ο καρκίνος και οι άλλες ασθένειες που προκύπτουν από τη ραδιενέργεια θα συνεχίσουν να δημιουργούν θύματα, αν τελικά η ανθρωπότητα επιβιώσει.

Παρά τους κατά καιρούς «αφοπλισμούς», κατά τη Greenpeace υπάρχουν σήμερα αποθηκευμένες 17.674 ατομικές βόμβες που ισοδυναμούν με μισό εκατομμύριο βόμβες Χιροσίμα. Και για το φοβερό αυτό οπλοστάσιο μόνο οι ΗΠΑ έχουν δαπανήσει 4 τρις. δολάρια, ποσό ικανό να εξαφανίσει τη φτώχεια από τις ίδιες τις ΗΠΑ και την αμερικανική ήπειρο. Και

παρά τον περιορισμό των πυρηνικών κεφαλών των ΗΠΑ από 21.000 σε 14.000, η χώρα αυτή συνεχίζει να δαπανά 25 δις. δολάρια το χρόνο για τα πυρηνικά.

Αυτά είναι μερικά από τα φανερά εγκλήματα εναντίον της ανθρωπότητας που σχετίζονται με την ανάπτυξη των πυρηνικών όπλων. Επειδή υπάρχουν και τα λιγότερο γνωστά: Από το 1944 ως το 1947 οι Αμερικανοί χρησιμοποίησαν χιλιάδες ανθρώπους ως πειραματόζωα. Και τώρα η εξεταστική επιτροπή καλεί υποκριτικά τα επιζήσαντα θύματα για να τα αποζημιώσει! Απλοί πολίτες, κρατούμενοι, στρατιώτες, χρησιμοποιήθηκαν ως πειραματόζωα: εκτέθηκαν στη ραδιενέργεια, τους δόθηκε ραδιενεργός τροφή, τους έγιναν ενέσεις με ραδιενεργά ισότοπα.

Παρά τις υποκριτικές διακηρύξεις των ηγετών των ιμπεριαλιστικών χωρών, ο πυρηνικός αποπλισμός δεν έγινε ποτέ. Αντίθετα, μέσα στο φιλοπόλεμο παροξυσμό εγκρίθηκαν προγράμματα που απορρόφησαν μυθώδη ποσά. Αποκορύφωμα ήταν ο παρανοϊκός, καθότι άχρηστος, πόλεμος των άστρων. Και σήμερα Αμερικανοί και ΝΑΤΟ εκσυγχρονίζουν τόσο τα κλασικά όσο και τα πυρηνικά όπλα τους, παρά την κατάρρευση της «αυτοκρατορίας του κακού». Η Γη είναι ζωσμένη με πυρηνικές βόμβες. Και η χώρα μας δεν αποτελεί εξαίρεση: αποτελεί πλέον κοινό

μυστικό ότι πυρηνικά έχουν αποθηκευτεί στον Άραξο (και μόνο στον Άραξο) στα πλαίσια της πυρηνικής στρατηγικής του ΝΑΤΟ. Τέλος, ενώ όλοι μιλούν για ειρήνη, οι Γάλλοι ονειρευόμενοι αυτοκρατορικά μεγαλεία επαναλαμβάνουν τις πυρηνικές δοκιμές παρά τη διεθνή κατακραυγή. Οι «τίγρεις του Πεκίνου» εξάλλου, ζώντας στο δικό τους παρανοϊκό κόσμο, συνεχίζουν τις πυρηνικές δοκιμές προς δόξαν της «μαρξιστικής» ιδεολογίας τους.

Η επιστήμη και η τεχνολογία δεν έφεραν ούτε την ευμάρεια ούτε την ειρήνη. Γιατί; Επειδή χρησιμοποιήθηκαν για την εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης και για τον πόλεμο. Οι αντιθέσεις σε παγκόσμια κλίμακα περιπλέκονται και οξύνονται, ενώ τεράστιες περιοχές του πλανήτη βυθίζονται στη φτώχεια και ερημώνονται από τις επιδημίες. Και ενώ ο κόσμος βυθίζεται όλο και περισσότερο στη μοντέρνα βαρβαρότητα, το εργατικό και το κομμουνιστικό κίνημα βρίσκεται σε παρακμή, ανίκανο να αποδείξει έμπρακτα τη δυνατότητα για μια άλλη προοπτική της ανθρωπότητας. Σοσιαλισμός ή βαρβαρότητα: το σύνθημα αυτό είναι σήμερα περισσότερο επίκαιρο από ποτέ, σήμερα που η σοσιαλιστική προοπτική μοιάζει με συναισθηματική ουτοπία.

Υποσημειώσεις

1. Οι ακριβείς χρονολογίες των γεγονότων πάρθηκαν από τη *Liberation*, 5-6 Αυγούστου 1995.
2. Όπ. παρ.
3. *The Times*, *Ta Néa*, 18/7/95.
4. *Le Monde Diplomatique*, Αύγουστος 1995.

5. Στο ίδιο.
6. *Bulletin of the Atomic Scientists*, Ιαν-Ιούλιος 1986. Παρατίθεται από τον Θ. Γεράνιο, *Το Βήμα*, 6/8/95.
7. *Le Monde Diplomatique*, Αύγουστος 1995.
8. Συνέντευξη στη *Liberation*, 5-6/8/95.